

Az ingyenpénzek átka

VISSZHANG - LI. évfolyam 13. szám, 2007. március 30.

Duda Ernő azt írja, hogy megjegyzéseim a magyar innovációs támogatási politikáról alaptalanok. Szerinte "szakértésre alkalmatlan" vagyok ([ÉS, 2007/12.](#)).

Először is engedtessek meg, hogy kijavítsam néhány tárgyi tévedését.

- Delaware-ban nem az alacsony adó miatt alapítanak céget az amerikai vállalatok, hanem azért, mert bíróságainak ítéletei a legkiszámíthatóbbak, a legtöbb jogi precedenssel rendelkeznek. (Nevada adói például alacsonyabbak.)

- Duda összekeveri az MBO (Management Buyout) és LBO (Leveraged Buyout) fogalmait. Én arról írtam, hogy pre-IPO (Initial Public Offering - részvénykibocsátás előtti)

MBO-t - mint a vitatott SOLVO/FastVentures-tranzakciót - még nem láttam.

- Az USA-ban nincs "ingyenpénz" magántulajdonú cégeknek, erre törvény van. Támogatásért legtöbbször tulajdonrészt (equity share) követelnek a magánvállalattól. (Van "ingyenpénz" állami kutatóintézeteknek, pl. NIH - National Institutes of Health).

A kaliforniai biotech "roadshow" célja az volt, hogy megismertessék a magyar cégeket az itteni befektetőkkel. Engem meghívtak erre a rendezvényre (lehet, hogy már bánják?), és "oknyomozó" kérdéseim - mint pl. a SOLVO/FastVentures-kivásárlás körülményei - szokásosak ilyen esetekben. Ennek a tranzakciónak a részleteit talán nem olvasói levelekkel, hanem hiteles könyvvizsgálói jelentésekkel kell megvitatnia azoknak akiknek felügyeleti joguk van erre.

Kritikai megjegyzéseim lényege egészen más volt.

Az offshore-cégek megjelenése nem szerencsés a magyar befektetői piacon. Sok rangos amerikai kockázati tőke-befektető diszkréten el fogja kerülni azokat a magyar cégeket, amelyek nehezen átlátható offshore adócsökkentő és egyéb tranzakciókkal operálnak. Pedig a magyar vállalatoknak nagy szükségük lenne a legjobb szakértőkre, nem is a pénz, hanem a szakértelem, a "know-how" miatt.

Amikor az amerikai szerszámkészítő cég - a Stanley - 2002-ben bejelentette, hogy az offshore Bermudára költözik, amivel évente harmincmillió dollár adót takarított volna meg, az amerikai honatyák felbőszülten "erkölcstelennek" nevezték a vállalat lépését. Hogyan győzzék meg választópolgáiraikat arról, hogy becsületesen fizessék adójukat, amikor egy cég - legálisan ugyan -, de kibújik az adó alól? A Stanley végül is elállt költözési szándékától.

Magyarországon - miközben a kormány az adófizetési fegyelmet szorgalmazza - Kóka miniszter állami kitüntetésben részesít olyan offshore vállalatvezetőket, akik teljesen legálisan adómillióktól fosztják meg a magyar államkincstárat. Nem a legalitást kérdőjeleztem meg, hanem a kormányzati kultúrát, amely a kitüntetésekkel lehetővé teszi.

A Sarbanes-Oxley-szabályok már eddig is óvatossá tették az amerikai vállalatokat offshore-ügyekben, de a kongresszusi jóváhagyásra váró ún. Grassley-törvény még gyanakvóbbá fogja tenni őket.

A 2004-es magyar innovációs törvény, amely végül is a kutatási "ingyenpénzek" forrása, ma a magyar technológiai fejlődés egyik legfőbb akadálya.

A törvény lényege az, hogy a vállalatok innovációs járulékot fizetnek, a pénzt a költségvetés pótolja, és utána pályázat útján szétosztják magánvállalatoknak vissza nem térítendő kutatási támogatásként - ingyenpénzként.

A budapesti AmCham (The American Chamber of Commerce in Hungary) már 2004-ben követelte, hogy "szűnjön meg az innovációs járulék". (AmCham Position Brief, 2004/9.) Maguknak a törvényalkotóknak is kétélyeik lehettek, amikor kiderült, hogy azoktól a túlélésükért küzdő kisvállalkozásoktól voltak el leg többet, amelyeken állítólag segíteni próbáltak. Sebtében módosították is a törvényt, és 2005-től a kisvállalkozások innovációs adófizetési kötelezettsége megszűnt.

A kutatás mindenütt sokba kerül, a sikerre nincs garancia. Olyan ez, mint a lottó, a pénzek többsége olyan kutatásokra megy el, amelyek nem hoznak eredményt. A magyar rendszerben a pályázatokon nyertes cégeknek az állam fizeti a kutatási költség, vagy ha úgy tetszik, a lottószelvény árát. Ha a kutatás sikertelen, a pénz elveszett, de ha sikeres, akkor az eredmény a cégnél marad! Nem csoda, hogy ádáz küzdelem folyik a pályázati pénzekért, hiszen kis szerencsével jelentős magánvagyonhoz juthatnak a nyertesek. A legkockázatosabb kutatásokba is belefognak, végül is a magyar adófizetők állják a cechet.

Sok cég, köztük a szegedi SOLVO is, rájött, hogy több pályázati pénzzel (több lottószelvennyel) esélyesebb a nyeresre. Senki nem hibáztathatja őket azért, hogy nem kutatókat, hanem pályázatírókat alkalmaznak. A torz finanszírozási rendszer kényszeríti őket arra, hogy pályázati pénzekért lobbizzanak kutatás helyett.

A támogatások eredménye az is, hogy a cégek akár 6-8 évig is startup (kezdő) vállalként operálhatnak. Nem mernek "felőni", mert tudják, hogy magánbefektetőt nem találnak, de pályázati pénz csak csurran. Az ingyenpénzek lehetetlenné teszik a cégek pénzügyi értékelését. Képtelenség eldönteni, hogy életképes lenne-e a cég a támogatások nélkül. Sok cég egyetlen reménye a külföldi kivásárlás.

A mostani rendszer nemcsak a potenciális befektetőket riasztja el, de kontraszelektív hatásuk éppen azokat szorítja háttérbe, akiknek jó ötleteik vannak. Jó példa erre a Colorfront esete. Egy fiftying ingyenpénzt nem kaptak, de az amerikai Autodesk hárommilliárd forint készpénzért megvette a szenzációs technológiát és a céget. Ez nagy hír volt itt, Szilícium-völgyben, a hazai sajtó szemérmesen hallgatott az esetről. (Nem lehetsz próféta..., Népszabadság, 2005. szept. 19.)

Joggal merülhet fel a kérdés, ha sem az innovációs adó fizetői, sem a kedvezményezett cégek többsége nem húz tartós hasznot az ingyenpénzekből, akkor kinek az érdeke a rendszer fenntartása.

Indiai tanácsadói munkám során tapasztaltam, hogy az innovációt menedzselő, a pályázatokat kiíró, a szakvélemények ezreit honoráriummal jutalmazó bürokraták, a tanulmányokat, könyveket, innovációs stratégiákat gyártó, szakkongresszusokat szervező innovációkutatók seregének léte és javadalmazása függ a rendszertől. A pénzek jelentős része is a bürokraták eltartására megy el. Pedig ők soha nem alapítottak vállalatok, soha nem kilincseltek fejlesztési pénzekért, és fogalmuk sincs arról, hogy milyen temérdek munka kell ahhoz, hogy egy cég működjön és fennmaradjon. Magyarországon is ez történhetett, hiszen a statisztikák szerint amíg a szabadalmak száma drámaian csökken, addig az innovációval foglalkozó állami bürokrácia jelentősen nőtt.

Amerikai befektetők gyakran kérdezik tőlem, hogy mi a magyar kutatási befektetésekkel kapcsolatos joggyakorlat. Az USA-ban sokakat elítélnék kutatásokkal kapcsolatos pénzügyi manipulációkért. 2003-ban például Sam Waksal, az ImClone világhírű rákkutatója hét év börtönt és 4,3 millió dolláros bírságot, 2005-ben Eric I. Tsao, a MedImmune tudósa 15 hónapos börtönt és kétszáz ezer dolláros bírságot kapott. Még soha nem hallottam, hogy Magyarországon börtönbüntetésre ítélték volna vezető kutatót vagy akadémikust kutatási pénzekkel való visszaélésért. Ez pedig már-már statisztikai lehetetlenség. A jogi esetek hiánya visszafogja a befektetőket, mert jelzi, hogy vita esetén nem könnyű jogorvoslatot nyerni. Szükséges lenne a visszaélések nyilvánosságra hozatala és a velük kapcsolatos joggyakorlat közzététele. Ez pozitívan befolyásolná az egész magyar innovációs kultúrát.

A magyar innovációs adó és az ingyerpénzek azonnali eltörlése, a kapcsolódó bürokrácia teljes leépítése jelentősen javítaná az életképes ötletekkel rendelkező magyar vállalatok helyzetét. Az életképtelen pénznyelők pedig hamarabb összezsugorlanának.

Javaslataim jó szándékúak. Talán érdemes lenne elgondolkozni rajtuk, mert bizonyosan javítanak a magyar cégek esélyeit a nagyon is fontos amerikai befektetői piacon.

Olvasói leveletem, megjelenése után nem sokkal, Kóka János miniszter feltette internetes politikai "rágalomszámlálójára" (<http://www.kokajanos.hu/kokajanos/kokajanos.head.page?nodeid=276>). Szerinte azt állítom, hogy "állami fejlesztési pénzekből kapott rejtve Kóka sógora". Én nem állítottam ezt, hanem éppenséggel kérdeztem, lehetséges-e ilyen tranzakció. A miniszter nem csak saját érdekében szólal fel. Megemlíti, hogy sógora, Lepp Gyula nem "nagybefektető" a vitatott cégben, mint ahogy én írtam, hanem csak "jelentéktelen tulajdonrész" van. Meglep. Kóka János Lepp Gyula offshore üzletrészesnek érdekvédelmét is ellátja politikusi honlapján? Vagy Magyarországon már ennyire keveredik a politika az üzlettel? Azt meg, hogy mi a "nagy" vagy mi a "jelentéktelen", egyszerű tisztázni: tegye fel a FastVentures legutóbb auditált könnyvvizsgálói jelentését az internetre, tudniillik hogy hány milliárd forint a FastVentures vagyona, és abból mennyi Lepp Gyuláé. Mindenki eldöntheti saját ízlése szerint.

Lázár György

San Francisco

(A szerző 1980-ban, műegyetemet végzett gazdasági mérnökként került a kaliforniai Szilícium völgybe. Kaliforniai bankok és csúcstechnológiai cégek pénzügyi és technológiai tanácsadójaként dolgozott. Amerikai munkaadói megbízásából hosszabb időt töltött tanácsadóként Svédországban, Indiában és Magyarországon technológiai transzferprojektek vezetőjeként. Egy nemzetközi cég vezető tanácsadója, magánbefektető.)